

Чи позитивно вплине на швидкість судового розгляду встановлення санкцій за процесуальні диверсії на законодавчому рівні?

Олександр КРАВЕЦЬ, адвокат, юрист МЮФ Eterna Law

На сьогодні питання процесуальних диверсій залишається одним із найбільш актуальних у судовій практиці. Це поняття з'явилося в юридичній літературі вже досить давно, проте якогось окремого його визначення українське законодавство не містить. Перш за все під поняттям процесуальної диверсії маються на увазі будь-які зловживання процесуальними

правами учасників судового процесу з метою його затягування або досягнення іншої процесуальної мети. Система таких засобів є досить широкою і різноманітною, крім того, вона постійно оновлюється разом із змінами до законодавства. У різний час до процесуальних диверсій відносились такі засоби, як оскарження процедурних ухвал, зупинення провадження у справі на підставі наявності пов'язаного спору в іншому суді, подання в судовому засіданні клопотання про проведення експертизи, оскарження ухвали суду у відмові такого клопотання, залучення третьої особи — нерезидента з метою застосування Конвенції про вручення за кордоном судових та позасудових документів у цивільних або комерційних справах з метою подальшого зупинення провадження у справі тощо.

Варто зазначити, що питання впливу на швидкість судового розгляду санкцій за процесуальні диверсії на законодавчо-

му рівні є досить дискусійним. З одного боку, такі санкції у випадку їх співрозмірності зі ступенем зловживання процесуальними правами в судовому процесі могли б позитивно вплинути на його швидкість. Проте для цього вони повинні мати такий характер, який дозволив би реально змусити особу утриматись від зловживання своїми процесуальними правами. Проблемних питань, пов'язаних із порядком застосування санкцій за процесуальні диверсії, досить багато. У першу чергу, велике значення матиме доведення і обґрунтування, що конкретна процесуальна дія є саме процесуальною диверсією. Довести, що особа зловживає своїми процесуальними правами, зазвичай досить складно, а подекуди неможливо. По-друге, необхідно буде визначити власне характер санкцій — матиме він майновий характер чи процесуальний. І, по-третє, надання суду повноважень на власний розсуд застосовувати санкції за зловживання процесуальними правами може спричинити порушення права особи на судовий захист та масові зловживання з боку судів.

Таким чином, найбільш перспективним засобом боротьби з процесуальними диверсіями вбачається не введення штрафних санкцій, а внесення відповідних змін у процесуальне законодавство, які дозволили б мінімізувати можливості для процесуальної диверсії.

Чи позитивно вплине на швидкість судового розгляду встановлення санкцій за процесуальні диверсії на законодавчому рівні? Як боротись з процесуальними диверсіями? Які інструменти боротьби з процесуальним диверсантом є в опонентів конфлікту? Чи є такі інструменти у суду?

Андрій ІВАНІВ, юрист ЮК FCLEX

Перш за все треба зазначити, що встановлення санкцій за вчинення стороною процесуальних диверсій не буде дієвим без їх ефективного використання судом та без його послідовної позиції в боротьбі зі зловживанням стороною її процесуальними правами. При цьому потрібно

виділити два види процесуальних диверсій залежно від варіантів їх усунення чи зменшення їх впливу на хід судового процесу.

Так, основний масив процесуальних диверсій становить оскарження рішень суду з метою направлення матеріалів справи до суду вищої інстанції з відповідним зняттям справи з розгляду по суті в суді першої інстанції. Вважаємо, що ця категорія процесуальних диверсій має здебільшого законодавче та/або практичне підґрунтя. У зв'язку з цим на сьогодні є необхідність внесення змін до відповідних процесуальних кодексів та послідовна законодавча робота з новими проектами. Як приклад, на сьогодні у Верховній Раді знаходяться законопроекти щодо усунення зловживання шляхом

оскарження в загальному судочинстві ухвали про відкриття провадження. Однак, на жаль, ці проекти залишаються неприйнятими, а у суду та, більше того, у сторін відсутні дієві заходи протидії таким диверсіям. Як наслідок, деякі справи не розглядаються по суті понад рік.

Другий тип відповідно до запропонованого критерію — процесуальні дії сторін щодо заявлення різного роду клопотань (витребування доказів, призначення експертиз тощо) та заяв, які попри очевидну необґрунтованість можуть суттєво впливати на хід та строки розгляду справи. Протидіяти таким заходам повинні суди, оскільки на них покладається відповідальність за дотримання строків розгляду.

Тут варто вкотре згадати практику Європейського суду з прав людини, який постійно зазначає, що обов'язок швидкого здійснення правосуддя покладається, в першу чергу, на відповідні судові органи. Саме у справі «Смірнова проти України» ЄСПЛ зазначив, що нездатність суду ефективно протидіяти недобросовісно створюваним учасниками справи перепонам для руху справи є порушенням частини 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.